

Tid Torsdagen den 18 maj 2017 kl. 17.00 – 17.10
Plats Bråvallasalen, Stadshuset
Justerat Onsdagen den 31 maj 2017

Jan Valeskog

Joakim Larsson

Närvarande

Beslutande ledamöter:

Jan Valeskog (S) ordföranden

Joakim Larsson (M) vice ordföranden

Maria-Elsa Salvo (S)

Lennart Tonell (MP)

Rikard Warlenius (V)

Monika Jenks (M)

Torbjörn Erbe (M)

Alexandra Östback (M)

Abit Dundar (L)

Tjänstgörande ersättare:

Lars Arell (S)

för Margareta Stavling (S)

Anna Forssell (S)

för Anders Göransson (S)

Birger Kato (S)

för vakant (MP)

Marie-Louise Gudmundsson (M)

för Mattias Keresztesi (M)

Ersättare:

Elsemarie Bjellqvist (S)

Jihad Adlouni (M)

§§ 8-24

Marianne Pettersson (M)

Emilie Fors (L)

§§ 8-24

Susanne Wicklund (C)

Michaela Hollis (KD)

Tjänstemän:

Förvaltningschefen Håkan Falk, Jenni Almgren, Ann-Charlotte Bergqvist, Louise Bergman, Göran Carlberg, Sara Lundén, Lena Mittal och Åsa Wigfeldt samt borgarrådssekreterarna Oscar Lavelid och Daniel Carlsson Mård.

§ 1**Val av justerare och tid för justering****Beslut**

Exploateringsnämnden utser vice ordföranden Joakim Larsson (M) att tillsammans med ordföranden Jan Valeskog (S) justera dagens protokoll.

Justering sker onsdagen den 31 maj 2017.

§ 2**Frågor för beredning och eventuell information från kontoret**Information om strategirådets sammanträde den 12 september 2017

Ordföranden Jan Valeskog (S) informerar om att strategirådet den 12 september 2017 kommer att behandla Vision City.

Beslut

Exploateringsnämnden tackar för informationen.

§ 3**Anmälan av inkomna skrivelser till exploateringsnämnden**

Inkomna skrivelser m.m. till exploateringsnämnden enligt förteckningar från den 2 maj 2017 och från den 18 maj 2017 anmäls.

§ 4**Anmälan av delegationsbeslut fattade inom exploateringskontoret**

Dnr E2017-00069

Beslut

- 1 Exploateringsnämnden beslutar att lägga anmälan till handlingarna.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 25 april 2017.

§ 5**Anmälan av protokoll från rådet för
funktionshinderfrågor**

Dnr E2017-00745

Protokoll nr 2/2017 från sammanträde med
stadsbyggnadsnämndens och exploateringsnämndens gemensamma
råd för funktionshinderfrågor från den 7 mars 2017 anmäls.

§ 6**Tertialrapport 1/2017 för exploateringsnämnden**

Dnr E2017-01241

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets
förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner tertialrapport 1/2017 och överlämnar denna till kommunstyrelsen.
- 2 Exploateringsnämnden godkänner lägesrapport för Norra Djurgårdsstaden och överlämnar den till kommunstyrelsen för vidare beredning.
- 3 Exploateringsnämnden godkänner lägesrapport för Hagastaden.
- 4 Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 9 maj 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) enligt följande:

långsiktigt hållbar stad. Alliansen anser rapporten i stora delar rimlig utifrån de förutsättningar som nämnden getts i innevarande budget. Alliansen har under de senaste åtta åren i majoritet drivit en aktiv bostadspolitik som lett till att vi nu har den högsta byggtakten sedan 1970-talet i Stockholm, mellan 2006 – 2014 färdigställdes närmare 39 000 nya bostäder. En fortsatt hög byggtakt är nödvändigt för att människor ska kunna bosätta sig i Stockholm och för en bättre tillväxt.

Vi konstaterar att det inom Stockholms stads gränser idag finns bostadsprojekt om sammanlagt 138 000 lägenheter som befinner sig i olika planerings- och genomförandefaser. Det är glädjande, och innebär teoretiskt sett goda möjligheter att nå målsättningen om markanvisning av 8 500 bostäder för 2017. När det gäller antal påbörjade bostäder kan vi konstatera att utfallet till och med april ger vid handen att takten behöver öka markant för att årsmålet ska uppnås. Hittills har enbart 1 091 av årsmålet på 7 000 bostäder påbörjats. Inom ramen för detta mål har 365 av årsmålet om 3 500 hyresrätter påbörjats samt noll (0) studentbostäder av årsmålet på 1 500.

I koncernstyrelsens inriktningsbeslut (170508) gällande AB Svenska Bostäders nyproduktion av bostäder vid Kärrtorps IP och Vikstensvägen, framgår detta av koncernledningens påpekande: ”Investeringskalkylen anger dock totalt sett högre investeringskostnader jämfört med målsättningen för Stockholmshus och bolaget uppmanas därför att verka för lägre produktionskostnader och att nogsamt bevaka och motverka eventuella kostnadsökningar. Det finns även risker i projektet såsom eventuella överklaganden av detaljplanen som kan påverka främst tidplanen, vilket dock även kan påverka kostnaderna.”

Även om vi av principiella skäl har varit tveksamma till att staden genom bostadsbolagen ska agera på ett sätt som kan störa marknaden har vi inledningsvis förhållit oss positiva till konceptet med Stockholmshuset, för att pröva om det var en framkomlig väg att nå målet om fler hyresrätter med lägre hyra. Ju fler projekt som kommer igång och ju längre de fortskrider, desto mer tydligt blir det att konceptet inte lever upp till det som vi hade förväntat oss. Det kommer inte att bli några hyror i de låga nivåer som det först angivits. Dessutom har förfarandet lett till att privata aktörer missgynnats.

Särskilt uttalande lämnas av Abit Dundar (L) enligt följande:

Om Stockholm ska fortsätta vara en kraftig tillväxtmotor måste staden fortsätta öka sitt byggande både för bostäder men också för alla nödvändiga samhällsfunktioner som behövs när fler flyttar hit. Det är livsviktigt för Stockholm att staden når sina bostadspolitiska mål och då är exploateringsnämndens uppgifter centrala.

En utsatt grupp på bostadsmarknaden är Stockholms studenter. Att få ett studentrum tar i genomsnitt två år och en studentlägenhet fyra år. Att bostadsbyggandet av studentbostäder ligger efter är därför oroande. I tertialrapporten redovisas inte hur många studentbostäder som markanvisats hittills i år. Inga studentbostäder är påbörjade enligt rapporten. Vad majoriteten lyckats med hittills i år för studentbostadsbyggandet oroar och det krävs en uppryckning om nämnden ska lyckas. Det är allvarligt om staden misslyckas med målen för påbörjade studentbostäder för tredje året i rad.

Ska man bygga mycket, och det ska Stockholm, måste man också bygga bra. Stadens förvaltningar måste samverka med varandra för att skapa levande och attraktiva miljöer att bo i. Stockholm har ökat takten i bostadsbyggandet och då är det viktigt att förskolor, skolor, LSS-boende mm hänger med. Det är därför välkomnande att exploateringskontoret ska arbeta för att utveckla samarbetet med andra förvaltningar. Det behövs. Det har skett mer än en gång att exempelvis otillräckligt många förskoleplatser har byggts. Ett exempel i närtid är södra Mariehäll där en ny exploatering för bostäder aldrig kombinerades med fler skolplatser. På liknande sätt har populära idrottsplatser ibland tagits i anspråk för att ge plats åt ny byggnation på ett olyckligt sätt.

Ersätтарыttrande

Susanne Wicklund (C) och Michaela Hollis (KD) instämmer i särskilt uttalande från vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M).

§ 7

**Om att bygga 2 000 modulbostäder till stockholmarna.
Motion (2016:112) av Martin Westholm (SD). Svar på remiss**

Dnr E2017-00668

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden besvarar motionen i enlighet med kontorets tjänsteutlåtande.
- 2 Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 26 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 8**Riktlinjer för bostadsförsörjningen 2017-2020. Svar på remiss**

Dnr E2017-01210

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden överlämnar kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 2 maj 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP) och Rikard Warlenius (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

- 1 Att delvis godkänna förslag till Riktlinjer för bostadsförsörjningen 2017– 2020.

- 2 Att hemställa att kommunfullmäktige fastställer riktlinjerna i enlighet med anförandetexten nedan.
- 3 Att förklara beslutet omedelbart justerat.
- 4 Att därutöver anföra:

Det är glädjande att det råder en bred konsensus mellan de politiska blocken om nödvändigheten i att upprätthålla, och helst öka, den höga takten i bostadsproduktionen. Vi kan konstatera att föreliggande förslag till riktlinjer för bostadsförsörjningen utgår ifrån det uppdrag som kontoret har inom ramen för stadens budget för året samt den inriktning som den nuvarande politiska majoriteten har lagt fram. Detta är inget konstigt i sig. Men även om vi i praktiken kan sägas vara överens om själva numerären, så finns det såväl konkreta som mer ideologiska skiljelinjer mellan oss och majoriteten. Därtill finner vi en brist i det faktum att dokumentet som helhet i delar saknar konkreta riktlinjer, det faller således aningen platt.

Vi finner därför att kommunfullmäktige ska fastställa riktlinjerna med utgångspunkt i våra respektive budgetreservationer för 2017.

I sammanhanget är det mycket allvarligt att stadens kartläggning av familjer med barn under 18 år som bor i osäkra boendeförhållanden, och som är aktuella inom staden socialtjänst, i det närmaste har dubblerats sedan 2012. Likaså ökar trångboddheten generellt. Omkring var femte hushåll landets storstäder är idag trångbott. I Stockholm gäller detta inte enbart för ytterstadsområdena, ett nytt fenomen är att trångboddheten även ökar i innerstaden. Även om alla bostäder som planeras i Stockholm till 2020 skulle realiseras, så innebär det att trångboddheten enbart minskar på marginalen. En slutsats av detta är att bostadsbyggandet behöver ökas ytterligare, och att även andra åtgärder behöver sättas in. Vi förutsätter att dessa är prioriterade frågor för staden att komma tillrätta med.

- 3) Abit Dundar (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna kontorets förslag till beslut och att därutöver anföra:

Det är glädjande att det råder en bred konsensus mellan de politiska blocken om nödvändigheten i att upprätthålla, och helst öka, den höga takten i bostadsproduktionen. Vi kan konstatera att föreliggande förslag till riktlinjer för bostadsförsörjningen utgår ifrån det uppdrag som kontoret har inom ramen för stadens budget för året samt den inriktning

som den nuvarande politiska majoriteten har lagt fram. Detta är inget konstigt i sig. Men även om vi i praktiken kan sägas vara överens om själva numerären, så finns det såväl konkreta som mer ideologiska skiljelinjer mellan oss och majoriteten. Det är anmärkningsvärt att förslaget inte tar hänsyn till andra viktiga delar av stadens utredningar, t ex hur man i ett stadsbyggnadsperspektiv kan bidra till ökad social hållbarhet.

Liberalernas viktigaste utgångspunkt är att vi måste inrikta arbetet på att bygga stad. Det duger inte att endast räkna bostäder. En sådan utveckling hade staden under miljonprogrammet och det bör vi lära oss av. Den allra viktigaste är skiljelinjen som Liberalerna ser är att den samhällsservice i form av skolor, idrottsanläggningar, närservice idag inte prioriteras i Stockholms stadsplanering. Mest oroande är att de beslut om nya bostäder som fattas inte på långt när motsvaras av beslut för att täcka motsvarande behov av skolplatser. Boende för äldre i form av servicehus, läggs också ned på löpande band.

Vi finner därför att kommunfullmäktige ska fastställa riktlinjerna med utgångspunkt i vår budgetreservation för 2017.

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP) och Rikard Warlenius (V).

Reservation

Vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Abit Dundar (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP) och Rikard Warlenius (V) enligt följande:

På sidan 34 i riktlinjerna fastslås följande: ”i samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, d.v.s. bostandsbedömt boende för såväl äldre som personer med funktionsnedsättning.”. Denna formulering är i sak felaktig och bör korrigeras i den fortsatta beredningen av ärendet. Den korrekta formuleringen som slås fast i stadens budget är: ”i samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om

projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri” (Stockholms stads budget 2017 s.84).

Ersätтарыttrande

Susanne Wicklund (C) och Michaela Hollis (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M).

§ 9**Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm -
Lägesrapport av hållbarhetskommisionens arbete.
Anmälan av svar på remiss**

Dnr E2017-00066

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner anmälan.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 25 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) enligt följande:

Sociala hållbarhetskommisionen publicerade vintern 2016/2017 fyra nya delrapporter som berör demokrati, utbildning, arbetsmarknad och stadsplanering. Vi välkomnar det arbete som har gjorts och ställer oss positiva till flertalet av förslagen i rapporterna. Med det sagt finns det även åtgärder som vi är djupt kritiska till och ställer oss frågande till dess genomförbarhet. Nedan redovisas några principiella ställningstaganden samt synpunkter på det som specifikt rör frågor om stadsutveckling.

Medborgare med mandat

Delrapporten medborgaren med mandat lyfter angelägna delar om demokrati och vikten av delaktighet. Demokrati är kärnan i det svenska samhället och ska värnas och främjas. Genom delaktighet och inflytande skapar vi stadsdelar som håller ihop och som människor vill fortsätta bo i.

För oss är det också viktigt att stadens skattemedel används på ett effektivt sätt. Att ta del av invånarnas syn på hur deras miljöer kan förbättras är viktigt för både politiker och tjänstemän. Vi politiker är valda för att representera våra väljare och göra tuffa prioriteringar å deras vägnar genom en förmåga att se till helheten när vi fattar beslut. Idag finns möjlighet för medborgare att engagera sig i och påverka politiska beslut som rör deras närmiljö genom att exempelvis insända medborgarförslag, delta i samråd eller ha en dialog med lokala företrädare under stadsdelsnämndens frågestund. I slutändan är det dock folkvalda politiker som har ansvaret att väga samman intressen och göra prioriteringar. Vi ställer oss därför kritiska till förslaget om Medborgarbudgetar. Det riskerar att bli ett sätt att fränsäga sig det ansvaret och risken är påtaglig att engagerade sårintressen, snarare än ett för stadsdelens invånare representativt allmänintresse, blir styrande i processerna.

Stockholms stadsdelar ska vara levande stadsdel som är trygg för alla invånare som vistas här. Gallerior bidrar till att skapa mer liv och rörelse och lockar hit näringsidkare och andra verksamheter vilket både skapar arbetstillfällen och naturliga mötesplatser i stadsdelen. Vi ställer oss frågande till den till synes kritiska inställningen till galleriornas inverkan på stadsbilden och anser att skrivningarna kring detta är minst sagt otydliga. Mer folkliv och naturliga mötesplatser, oavsett om de omges av vad förvaltningen kallar ”vinstintresse” eller ej, kan snarare utgöra förutsättningar för att öka det demokratiska deltagandet genom att ge möjlighet till aktiviteter och dialoger i anslutning till mötesplatser, butiker och caféer.

För att kunna frigöra mer resurser till kärnverksamhet anser vi att staden regelbundet måste ompröva arbetssätt och strukturer för att kunna hålla kostnader för byråkrati, administration och onödigt krångel nere. Inom upphandlingsområdet finns möjlighet att hålla nere kostnader och samtidigt hålla uppe kvaliteten vid inköp av varor och tjänster så att stockholmarna får ut så mycket som möjligt av sina skattekröner. Det som leder till svårigheter för mindre företag är att det tar tid att fylla i upphandlingsunderlaget –

och här kan man göra en del för att *förenkla processen/upphandlingsverktyget* i samband med att man i offentlig verksamhet går ut med ett förfrågningsunderlag/uppmaning att inkomma med anbud.

Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet

De två delrapporterna ”Staden där vi möts” och ”Från delad till enad stad” tar fasta på några synnerligen viktiga utgångspunkter. Det handlar om att bygga tätare och mer hållbart, ta bort fysiska barriärer och sätta in åtgärder för att öka rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet. Tyvärr gör den socialdemokratiskt ledda majoriteten precis tvärtom – deras ord möts inte upp i handling – de cementerar den fysiska segregationen i Stockholm.

Bland annat tar kommissionen upp att det går att överbrygga fysiska barriärer mellan stadsdelar och på så vis motverka negativa följder av rumslig segregation. Detta faktum påtalar vi gång efter annan i reservationer i såväl kommunfullmäktige som berörda nämnder.

Genomförandet av miljonprogrammets glesa struktur har medfört en av de allra största samhällsutmaningarna vi har i Stockholm idag – segregerade stadsdelar. Detta faktum bekräftas också i delrapporten ”Från delad till enad stad” – resurssvaga hushåll koncentreras till mindre attraktiva bostadsområden där välfärdsutvecklingen är sämre. Därtill kommer majoritetens beslut om nya nivåer för tomträttsavgifter leda till att denna situation cementeras i än större utsträckning.

Kommissionen påpekar att enbart nybyggnation av bostäder inte kommer att räcka för att komma till rätta med bostadsbristen. Detta har vi också påpekat vid otaliga tillfällen. Men nuvarande byggtakt kommer bara drygt halva bostadsbehovet att mötas. Vi instämmer helt med kommissionens slutsatser om att andra åtgärder behöver sättas in. Det handlar bland annat om att reformera flyttskatten för att främja rörligheten på marknaden och få ett bättre nyttjande av det befintliga beståndet.

Delrapporten ”Staden där vi möts” tar fasta på värdet av rummet mellan husen, det vill säga gestaltningen av den offentliga miljön med parker och torg där vi alla kan vistas fritt och mötas. Vi instämmer i att otryggheten i stadsdelarna aktivt måste motarbetas. Detta är inte minst viktigt i våra utanförskapsområden där den grova brottsligheten har

eskalerat bara det två senaste åren.

När Stockholm växer med nya årsringar är det viktigt att bejaka mer än enbart kvantitet i bostadsbyggandet, vi måste även se gaturummet mellan husen som en del i arkitekturen. Det är därför bra att delrapporten även tar upp arkitektens roll i det offentliga rummet. I det sammanhanget är det dock anmärkningsvärt att Stockholm ännu inte har något arkitekturprogram, trots att ett godkännande av Arkitektur Stockholm klubbades i stadsbyggnadsnämnden i november 2013.

Avslutningsvis vill vi påpeka att det inte är hållbart att remissinstanser som exploateringskontoret ges så kort svarstid att de inte hinner sätta sig in i hållbarhetskommisionens omfattande lägesrapport.

Ersätтарыttrande

Michaela Hollis (KD) instämmer i särskilt uttalande från vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M).

§ 10

Konsekvenser för exploateringsnämndens budget med de reviderade förslagen till nya tomträttsavgälder. Svar på skrivelse från Joakim Larsson m.fl. (M)

Dnr E2017-00760

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden besvarar skrivelsen i enlighet med kontorets tjänsteutlåtande.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 24 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) enligt följande:

Principiellt anser vi att avgäldsnivåerna bör avspegla markvärdena. Samtidigt måste vi ta hänsyn till hur bostadsmarknaden ser ut idag. Med reglerade hyror och ett stelbent tomträttsinstitut riskerar ett strikt marknadstänkande i ena änden att leda till stora skevheter i den andra. Därför har vi föreslagit att det istället genomförs en lagändring så att det blir möjligt att årligen indexuppräknas tomträttsavgälden för bostäder.

Tomträttsavgälderna bestäms till ett belopp som i normalfallet är oförändrat under tidsperioder om tio eller tjugo år. Resultatet av detta blir att avgäldsnivåerna regleras upp till en betydligt högre nivå omkring vart tionde år, eftersom markvärdet i framförallt Stockholm stiger kraftigt. Det innebär att vanliga hushåll drabbas hårt.

För att skapa ekonomisk trygghet för de hushåll som har boende på tomträttsmark behöver lagstiftningen ändras på så vis att en årlig indexuppräkning av avgäldsnivåerna blir möjlig. Den tidigare tomträttsutredningen föreslog därutöver ett avgäldstak för bostadstomträtter. Dessa möjligheter finns inte med dagens lagstiftning, vilket gör att det i praktiken alltid kommer att handla om en väldigt stor höjning varje gång nivån ska regleras.

Avsikten med föreliggande skrivelse var att utreda vilken inverkan kommunfullmäktiges beslut att sänka nivån på den föreslagna avgäldshöjningen får på exploateringsnämndens innevarande budget. Fullmäktiges beslut ger att nya nivåer vid nyupplåtelse slår igenom direkt, och exploateringskontoret skriver uttryckligen att detta medför en negativ budgetpåverkan. Någon vidare specificering kring vilka konsekvenser detta får för innevarande års beslutade budget kan vi dock inte se att svaret ger.

Ersätтарыttrande

Susanne Wicklund (C) instämmer i särskilt uttalande från vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M).

kommun till DeLaval International AB

Dnr E2017-01263

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner för sin del upprättat köpeavtal samt föreslår att kommunfullmäktige godkänner köpeavtalet och ger exploateringsnämnden genom exploateringskontoret i uppdrag att slutföra försäljningen av Björksättra 1:3 i Huddinge kommun.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 24 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 12**Planläggning innan markanvisning. Motion (2017:4) från Joakim Larsson (M). Svar på remiss**

Dnr E2017-00460

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt kontorens gemensamma förslag:

- 1 Exploateringsnämnden åberopar kontorens gemensamma tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets och stadsbyggnadskontorets gemensamma tjänsteutlåtande från den 21 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP) och Rikard Warlenius (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) och Abit Dundar

(L) föreslår att nämnden beslutar att tillstyrka motionen och att därutöver anföra:

Bostadskrisen gör sig allra mest gällande i Stockholm. Här är det som svårast för ungdomar och nyanlända som vill studera eller börja arbeta att få tag i en bostad. Detta trots att bostadsbyggandet i Stockholm de senaste åren kommit upp i de högsta nivåerna sedan 70-talet. Men det är inte tillräckligt då bostadskön och efterfrågan har högre takt än byggandet. Stockholm behöver fler bostäder och färre regleringar, hinder och riksintressen.

Samtidigt som det krävs förenklingar i lagstiftningen, Plan- och bygglagen, Boverkets byggregler med mera, så är det minst lika viktigt att vi använder gällande lagstiftning så som den är tänkt att användas. I Stockholms stad har vi under många år haft en arbetsordning för stadsplaneringen där markanvisningar har genomförts innan en plats planläggs. Först efter markanvisningsskedet har planprocessen startat.

Detta förfarande har med största sannolikhet bidragit till att planprocess tagit längre tid än nödvändigt, inte minst med tidiga protester i vissa fall med långdragna överklaganden till följd. Resultatet blir inte alltför sällan en kompromiss där omfattningen på enskilda projekt krymps. Detta leder givetvis till en rättsosäkerhet i stadens processer, en ekonomisk otrygghet för byggbolagen, men också en osäkerhet för stockholmarna som vet vad som planeras i staden först när en aktör fått en ”option” på marken. Ett omvänt förfarande skulle ge såväl en trygghet för stockholmarna genom förvisningen av vad som är tillåtet att utveckla i deras närområden, men också en ekonomisk trygghet för byggbolagen genom det faktum att detaljplaner i större utsträckning redan har vunnit laga kraft och därmed inte kan överklagas i tid och otid.

För att möta framtidens behov är det väsentligt att vi kan åstadkomma tydligare och effektivare planeringsförutsättningar för bostäder, företagande och samhällsservice. Detta kan med fördel göras genom att vi delvis övergår till ett arbetssätt där områdes- och/eller detaljplaner först antas och att områden först därefter markanvisas. I detta hänseende förefaller det som att exploateringskontoret delvis misstolkat utgångspunkterna i motionen. Det handlar om att stadens politiker och tjänstemän har i uppgift att dra upp de stora visionära penseldragen om vilket Stockholm vi vill se för framtiden. Med detta avses byggnaders höjder och bredd, torgbildningar, antal skolor, parker, gator etc., medan gestaltningsmässiga detaljer bestäms

i bygglovsskedet efter att detaljplanerna vunnit laga kraft. Det är rimligt att tänka sig att väl utformad och planlagd mark därtill värderas högre av marknaden, då enskilda aktörer slipper hela den långa plan- och överklagandeprocessen. Fördelarna med ett sådant förfarande blir då större för samtliga parter.

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP) och Rikard Warlenius (V).

Reservation

Vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) och Abit Dundar (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Ersätтарыttrande

Susanne Wicklund (C) och Michaela Hollis (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) och Abit Dundar (L).

§ 13

Begäran om yttrande över ansökan om nätkoncession, ansökan avser en ny 400 kV markförlagd kraftledning mellan terminalplats Örby och en planerad station Snösätra i södra Stockholm. Anmälan av svar på remiss Dnr E2017-00467

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner anmälan av remissvar och lägger ärendet till handlingarna.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 23 mars 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 14**Markanvisning för bostäder inom fastigheten
Hornafjord 3 i Kista till Memory Hotel Aktiebolag**

Dnr E2017-02122

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för bostäder inom fastigheten Hornafjord 3 till Memory Hotel Aktiebolag och ger kontoret i uppdrag att träffa markanvisningsavtal enligt förslag i utlåtandet.
- 2 Exploateringsnämnden begär att stadsbyggnadsnämnden upprättar detaljplan för området.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 20 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 15**Markanvisning för bostäder och kontorslokaler inom
fastigheten Kämpinge 2 i Tensta till AB Svenska
Bostäder. Inriktningsbeslut**

Dnr E2017-01154

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för bostäder och kontor inom fastigheten Kämpinge 2 till AB Svenska Bostäder och ger kontoret i uppdrag att träffa markanvisningsavtal enligt förslag i kontorets tjänsteutlåtande.
- 2 Exploateringsnämnden ger kontoret i uppdrag att fortsätta utredningsarbetet. (Inriktningsbeslut)

- 3 Exploateringsnämnden ger kontoret i uppdrag att teckna avtal med Sisab om återtagande av tomträtten Kämpinge 2 enligt kontorets tjänsteutlåtande. (Genomförandebeslut)
- 4 Exploateringsnämnden begär att stadsbyggnadsnämnden upprättar detaljplan för området.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 19 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP), Rikard Warlenius (V) och vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) föreslår (se beslutet).
- 2) Abit Dundar (L) föreslår att nämnden beslutar att delvis godkänna kontorets förslag till beslut och att därutöver anföra:

Vi behöver satsa på Tensta, med fler arbetsplatser, fler bostadsrätter och en fin utemiljö där man rör sig lätt och tryggt till fots och cykel. Redan 2011 fattade vi beslut om att utreda om gamla Kämpingskolan kunde ge plats för en kontorsbyggnad för både Utbildningsförvaltningen och Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning. Två år senare fanns ett inriktningsbeslut om att gå vidare med planerna i alla inblandade nämnder. Målet var inflyttning i slutet på augusti 2016.

Men efter att den socialdemokratiska majoriteten tillträdde 2014 avstannade arbetet. I de frågor som vi ställt under åren som gått har vi fått luddiga svar om att utbildningsförvaltningen förhandlar med någon hyresvärd som vill ha för mycket betalt.

Nu presenteras en markanvisning för Kämpingskolan tomt som innehåller 170 hyresrätter, kontor för stadsdelsförvaltningen och kommentaren att ett ”grundutförande” för gator-, gång och cykelvägar är nödvändigt för att få ihop kalkylen.

Liberalerna vill att Kämpingskolan tas tillvara till max för att satsa på fler arbetsplatser och en ute- och trafikmiljö av hög kvalitet. Därför vill vi att arbetet framåt innehåller också plats för utbildningsförvaltningen och en uttalad inriktning om att

ute- och trafikmiljön blir av hög kvalitet – inte enbart ”grundutförande”. Vi ser gärna bostäder på tomten men det ska fram för allt vara bostadsrätter eftersom det finns betydligt färre bostadsrätter i Tensta än hyresrätter.

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP), Rikard Warlenius (V) och vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M).

Reservation

Abit Dundar (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

§ 16

Markanvisning och överenskommelse om exploatering med överlåtelse av mark för bostäder inom fastigheterna Hässelby Villastad 10:1 och Grimsta 1:2 i Hässelby Villastad med Valento AB

Dnr E2016-03089

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för bostäder och godkänner genomförandet av exploatering inom Hässelby Villstad 10:1 & Grimsta 1:2 med försäljning till Valento AB omfattande investeringsutgifter om ca 9 mnkr och investeringsinkomster om 30 mnkr. Exploateringskontoret får i uppdrag att teckna erforderliga avtal och genomföra försäljningen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 19 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 17**Markanvisning för förskola inom fastigheten
Församlingshuset 8 i Mariehäll till Skolfastigheter i
Stockholm AB, SISAB**

Dnr E2017-00596

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för förskola inom fastigheten Församlingshuset 8 till Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB, och ger kontoret i uppdrag att träffa avtal enligt förslag i kontorets tjänsteutlåtande.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 15 maj 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP) och Rikard Warlenius (V) enligt följande:

Det är angeläget att det byggs en ny förskola i Mariehäll. Då ärendet inte kommer att behandlas av stadsbyggnadskontoret ser nämnden det som särskilt viktigt att exploateringskontoret tar ansvar för helhetsverkan i markanvisningen och att förskolans utformning bör samspela med stadens vision för Bällstavägen med avseende på tex kopplingar till nya övergångsställen.

§ 18**Bostäder inom Västberga 1:1 m.fl. i Solberga. Reviderat
genomförandebeslut**

Dnr E2017-01199

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner för sin del det fortsatta genomförandet av exploatering inom Västberga 1:1 omfattande investeringsutgifter om 61,3 mnkr och investeringsinkomster om 4,7 mnkr samt föreslår att kommunfullmäktige godkänner det fortsatta genomförandet.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 24 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 19**Bostäder inom del av fastigheten Örby 4:1 i Högdalen och Örby. Genomförandebeslut**

Dnr E2017-01197

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner genomförandet av exploatering inom Örby 4:1 omfattande investeringsutgifter om 12,8 mnkr och ger kontoret i uppdrag att genomföra projektet.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 10 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 20**Markanvisning för förskola inom del av fastigheten
Kärrtorp 1:1 i Kärrtorp till Skolfastigheter i Stockholm AB
(SISAB)**

Dnr E2015-02696

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för förskola inom del av fastigheten Kärrtorp 1:1 till Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) och ger kontoret i uppdrag att träffa markanvisningsavtal enligt förslag i kontorets tjänsteutlåtande.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 29 mars 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP) och Rikard Warlenius (V) enligt följande:

Det är bra att det tillkommer en förskola i området. Ytterligare ianspråktagande av naturmark för 600 nya bostäder och förskola kräver dock stor vaksamhet vad gäller tillkomst och rening av dagvatten. Av den anledningen är det önskvärt att hårda ytor minimeras i utformningen av förskolegården och att en grönytefaktor kravställs vid upplåtelse. Det är en fördel om förskolegården också kan tydliggöra en entré till reservatet för allmänheten.

§ 21**Laglighetsprövning av exploateringsnämndens beslut
2017-02-02, § 25, avseende markanvisning för bostäder
inom fastigheten Farsta 2:1 i Hökarängen till AB
Stockholmshem**

Dnr E2016-03600

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden beslutar att till Förvaltningsrätten i Stockholm överlämna yttrande i mål nr 5183-17 enligt bilagt förslag, bilaga 2 till kontorets tjänsteutlåtande.
- 2 Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 19 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 22

Om utredning av gångbro över Ålkistan. Motion (2016:115) av Richard Bengtsson och Patrik Silverudd (båda L). Svar på remiss

Dnr E2017-00880

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande till som svar på remissen.
- 2 Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 17 mars 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP),

Rikard Warlenius (V) och vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) föreslår (se beslutet).

- 2) Abit Dundar (L) föreslår att nämnden beslutar beslutar att tillstyrka motionen och att därutöver anföra följande:

Idag är det krångligt att ta sig över Ålkistan mellan Bergshamra och Norra Djurgården. Gångförbindelsen via motorvägen är inte anpassad för den som vill gå runt Brunnsviken, och är svårtillgänglig för barnvagnar och rullstolsburna. Trafikkontoret säger själva att passagen över Ålkistan är en av de sämsta delarna av promenaden runt Brunnsviken, och delar vår uppfattning om att tillgängligheten måste förbättras. En gångbro över Ålkistan kan inte vara särskilt komplicerad att bygga. Det är viktigt att en brolösning i sig görs tillgänglig för alla i enlighet med funktionshinderrådets önskemål.

En gångbro skulle göra löp- och vandringsspåret betydligt mera attraktivt och tillgängligt för alla. Framför allt skulle det göra många stockholmsfamiljers helgpromenader betydligt trivsammare.

För att en sådan lösning ska komma på plats behöver flera intressenter samarbeta. Därför har vi föreslagit att de folkvalda organen – de kommuner som är berörda - samarbetar för att möjliggöra en bro som alla skulle kunna ha glädje av, självklart tillsammans med aktuella fastighetsägare.

Motionen om att bygga en bro över Ålkistan bör därför tillstyrkas.

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP), Rikard Warlenius (V) och vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (S).

Reservation

Abit Dundar (L) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

§ 23

Vision för City. Redovisning av arbete med program och trafik- och gatumiljöplan. Reviderat utredningsbeslut

Dnr E2017-01133

Exploateringsnämnden beslutar enligt kontorens gemensamma förslag:

- 1 Exploateringsnämnden ger exploateringskontoret i uppdrag att fortsätta utredningarna för Vision för City upp till 20 mnkr.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets, stadsbyggnadskontorets och trafikkontorets gemensamma tjänsteutlåtande från den 5 maj 2017.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP), Rikard Warlenius (V) och Abit Dundar (L) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) föreslår att nämnden beslutar att uppdra till exploateringskontoret att fortsätta utredningarna för Vision för City upp till 20 mnkr i enlighet med anförandetexten nedan:

Stockholm står just nu inför ett av sina mest dramatiska skeden när det handlar om stadens framtida gestaltning och uttryck. Det är en utveckling som under de närmsta åren kommer att vara fullt jämförbar med andra omfattande förändringar i Stockholms historia.

En av de största utmaningarna är att definiera och bygga den stad vi vill se för framtiden. Det gäller såväl i city som i ytterstaden. Vi vet av erfarenhet att en snabb utveckling av staden kräver ett stort mått av eftertänksamhet. 1960-talets modernistiska framfart i city liksom genomförandet av miljonprogrammets glesa struktur har medfört en av de allra största samhällsutmaningarna vi har i Stockholm idag – segregerade stadsdelar och ogästvänliga centrala platser. I Stockholms snabba utveckling måste vi slå vakt om Stockholms byggnadstradition där äldre värdefull bebyggelse kompletterats med högkvalitativ spännande ny bebyggelse från varje tidsepok. Därmed kan staden utvecklas beaktande av de kulturhistoriska värdena och behovet av förnyelse. Att värna den gamla stenstadens bebyggelse ska vara av stort intresse och innebär att även enskilda byggnadsobjekt behöver sättas in i detta sammanhang.

stadsdel dygnet runt, med attraktiva stadsmiljöer, fler bostäder, en mångfald av aktiviteter och stärkt cityhandel. Proportionerna mellan kontorsyta och boendeyta i området ska förändras, till boendeytans fördel. I så hög utsträckning som möjligt ska alla nya detaljplaner innehålla bostäder. City ska erbjuda ett rikt utbud av restauranger, caféer och butiker, liksom en blandning av arbetsplatser och bostäder. Det är av stor vikt att utvecklingen av city därför även säkerställer fullgoda gång- och cykelvägar, kollektivtrafik och andra tillgänglighetsaspekter.

När Alliansen redan 2012 gav berörda nämnder i budgetuppdrag att ta ett helhetsgrepp på city – Vision för City – så var just idén att skapa en tydlig politisk inriktning för bland annat fastighetsägare att förhålla sig till. Sånär fem år senare kan vi konstatera att mycket av den önskade tydligheten fortfarande inte konkretiserats i dokumentet, vilket tyvärr får anses vara en svaghet. Vår förhoppning är att ett antal delar i dokumentet kommer att förtydligas under den fortsatta processen, bland annat beskrivningarna kring hur om-, till- och nybyggnader kan vara möjliga samt stadens inställning till rivningar kontra bevarande. Just rivningar omnämns i det närmaste inte alls i programmet, vilket utgör en brist i en så väsentlig fråga. Vidare anser vi att grundliga analyser av programmets respektive Trafik- och gatumiljöplanens förslag behöver genomföras, med bäring på såväl näringsliv och företagande, som ekonomi, stadsliv, trafikanalyser och möjligheter till fler bostäder. Det är särskilt förvånande att Trafik- och gatumiljöplanen saknar en konsekvensanalys innan denna avses sändas ut på remiss.

Väl medvetna om att programmet som helhet nu ska bli föremål för en sedvanlig samrådsprocess så vill vi redan inför detta göra några medskick i mer generella, men likväl väsentliga avsnitt. Efter samrådet och inför ett godkännande av programmet avser vi återkomma med förtydliganden kring detta.

Skrivningarna kring Sergels torg behöver bli tydligare och skarpare. Platsen är idag otrygg under flera av dygnets timmar och är ett exempel på misslyckad modernistisk stadsplanering där människor får ge vika för bilar. Staden behöver ta ett samlat grepp för hur Plattan och hela Sergels torg kan få ett lyft och utvecklas till en attraktiv mötesplats.

Södra Drottninggatan behöver lyftas särskilt. I programmet står det nu ingenting om denna viktiga del av City som har stor utvecklingspotential. Norra delen av Drottninggatan ner

till Åhléns har i olika faser genomgått förändringar och upprustningar som ökat gatans attraktivitet, tyvärr har den södra delen inte genomgått samma förvandling. Genom fler levande bottenvåningar, värmeslingor ända ner till Strömgatan samt fler uteserveringar skulle Södra Drottninggatan kunna få ett ansiktslyft som skulle göra gatan till en värdig entré mot Helgeandsholmen och det offentliga Sverige.

Nybroplan är idag rörigt för både fotgängare, cyklister och bilister. Orienterbarheten är svårmanövrerad och många konflikter mellan olika trafikarter uppstår lätt. Det är synd på en så fin plats omgiven av Dramaten, Strandvägen, Raoul Wallenbergs torg och Berzeeli park. En åtgärdsplan för denna plats behöver föras in i programmet.

Vi ser positivt på att utveckla stadens bortglömda rum med nya och tillgängliga rekreationsytor som blir till gagn för såväl stockholmarna som stadens publika gestaltning, värden som är omistliga. Mer resurser kan komma att behöva läggas på att utveckla befintliga, och skapa nya, gröna värden när Stockholm växer. I detta avseende bör även fler möjligheter till överdäckningar av vägar ses över. City lider än idag av de storskaliga trafiklösningar som genomfördes i modernismens namn under mitten av förra seklet. Dåtidens omfattande rivningar och betongkultur med brutala trafikleder mitt i city har skapat sår i staden. Betong och motorväg dominerar istället för Stockholms vattenlinje som skulle kunna framträda. Därför menar vi att den del av Centralbron som hanterar biltrafiken ska läggas ned i en tunnel, vilket skulle skapa ytor för nya bostäder längs Klara Strand frigörs och att Riddarholmskanalen åter kan öppnas upp. I detta avseende behöver samrådsunderlaget kompletteras.

Grönskan och vattnet ska utnyttjas för att förbättra stadsklimatet och mildra konsekvenserna av klimatförändringar. Särskilt i tätbebyggda stadsdelar är det viktigt att minska andelen hårdgjorda ytor och öka mängden grönska med fler träd, pocket-parker, planteringar och gröna tak. Genom att använda stadens taklandskap på ett bättre och mer effektivt sätt än vi många gånger gör idag får vi åtminstone mervärden på tre olika sätt. Taklandskapen och kvarterens gestaltning blir mer intressanta och dynamiska, vi får sammantaget mer plats för socialt umgänge och för barnen att leka på samtidigt som vi får plats för mer grönska i staden, och vi får ökade möjligheter till närproducerade råvaror. Detta förhållningssätt är framförallt eftersträvärt i de täta stadsmiljöerna såsom city, varför ett förtydligande behöver

göras i samrådsunderlaget.

Kungsträdgården är en av stadens mest centrala och uppskattade parker. Dock är den idag relativt sluten och det är nog många som snarare uppfattar Kungsträdgården mer som ett uppdelat torg än som en trädgård. Om Kungsträdgården öppnas upp från Hamngatan och möter stadslivet på ett tydligare sätt skulle den ha större möjligheter att bli en stadspark värdig sitt namn. För att åstadkomma detta krävs att staden tar ett helhetsgrepp på Kungsträdgården, så att parken åter kan bli en naturligt integrerad del av stadslivet. I arbetet med parkens utveckling är det viktigt att säkerställa balansen mellan dess roll som attraktiv grönskande stadspark och dess funktion som evenemangs- och mötesplats. Det behöver göras en grundlig översyn av hur Kungsträdgården ska användas på bästa sätt framöver, utifrån stockholmarnas perspektiv. Samrådsunderlaget behöver förtydligas avseende Kungsträdgården på sida 48 i programmet samt under kapitlet Kungsträdgården i Trafik och gatumiljöplanen. Såsom texten nu är framlagd är den snarare att se som förslag till utredningar snarare en konkret vision om parken.

Det offentliga rummet – gator och trottoarer, torg och parker, kajer och lekplatser – är en väsentlig del av varje stad. Det är i ”utrymmet mellan husen” som spontana möten kan ske, där vi promenerar, fikar, umgås eller bara vistas. Kvaliteten på miljöerna i det offentliga rummet är givetvis viktiga för upplevelsen av hur det är att vistas i Stockholm. Offentliga miljöer som är skräpiga, vandaliserade eller skumt upplysta skapar en känsla av otrygghet.

Tyvär finns det platser även i city med spretiga uttryck som med återkommande frekvens kan betraktas av stockholmare och turister på stadens torg och i vissa parker. Detta uttryck är till förfång för helheten, och det är i sammanhanget märkligt att staden inte kan uppvisa någon strategi eller ens policy för hur uttrycket på dessa offentliga platser ska te sig. Det handlar i grund och botten om att säkerställa inbjudande och trygg offentlig miljö. Men det handlar också om att visa upp Stockholm från sin allra bästa sida, för stockholmarna och för världen. I detta avseende behöver samrådsunderlaget tydligt peka på en vision för city med ett attraktivt offentligt rum som kännetecknas av att det är rent, helt, snyggt och överblickbart.

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP), Rikard Warlenius (V) och Abit Dundar (L).

Reservation

Vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S), Lennart Tonell (MP) och Rikard Warlenius (V) enligt följande:

Det är glädjande att vi nu tar ett samlat grepp om utvecklingen i city. Området är stadens mest föränderliga och kommer att fortsätta att förändras framöver. När exploateringsnämnden fortsätter utredningarna för Vision för City så är det viktigt att omvandlingarna sker utifrån ett tillgänglighetsperspektiv för att säkerställa att alla oavsett funktionsvariation kan ta sig fram och ta del av det utbud som City har att erbjuda.

Särskilt uttalande lämnas av Abit Dundar (L) enligt följande:

Det är bra att det nu presenteras mer konkreta planer för utvecklingen av City som på senare år utvecklats mycket utan ett sammanhållande grepp. För Liberalernas del tar vi ställning till innehållet i trafik- och gatumiljöplanen i Trafiknämnden och till innehållet i Program för City i Stadsbyggnadsnämnden. Vi tillstyrker ett reviderat utredningsbeslut för Exploateringsnämndens räkning för att göra de avslutande utredningarna.

Ersättaryttrande

Ersättaryttrande lämnas av Susanne Wicklund (C) enligt följande:

Om jag hade haft rösträtt hade jag föreslagit att exploateringsnämnden beslutar följande:

- 1 Att delvis godkänna kontorets förslag till beslut.
- 2 Att kontoret återkommer med ett nytt förslag på principer för samfinansiering av offentliga platser.
- 3 Att därutöver anföra:

I grunden är förslaget en bra utgångspunkt för utvecklingen av Stockholms innersta stadskärna. Vi välkomnar också att majoriteten fortsätter det viktiga arbetet Alliansen påbörjade med att omforma Stockholm till en promenadstad. Bilen får maka på sig till förmån för gång- och cykeltrafik samt kommers och kultur. Detta är väldigt bra, men vi efterfrågar större visioner.

Centerpartiet har bland annat föreslagit att man påbörjar arbetet med att göra ett sammanhängandegångstråk från

Birger Jarlsgatan, längs Jakobsbergsgatan, upp till Malmskillnadsgatan. För att knyta ihop gångstråket med Hötorgsterrasserna, som Centerpartiet vill permanent öppna för allmänheten, ska staden utreda förutsättningarna för en gångbro över Sveavägen som idag fungerar som en barriär.

Centerpartiet också föreslagit att staden tar fram ett skyskräpeprogram som pekar ut hur och var Stockholm kan bygga riktigt höga hus. Som en del i det har vi föreslagit att bygga en skyskrapa i trä ovanpå parkeringshuset Parkaden. Förslag har hyllats i internationell press för sin nytänkande arkitektur. En sådan skyskrapa skulle tillföra mycket, inte bara bostäder och miljövänlig robust arkitektur till city. En skyskrapa i trä skulle därtill bli ett nytt klassiskt landmärke i staden.

Centerpartiet har också föreslagit ett program för wasted spaces, det vill säga döda ytor som staden inte använder, som istället skulle kunna fyllas av liv och glädje av civilsamhället såväl som driftiga entreprenörer.

Vi välkomnar att visionen för city tar upp överdäckning av Västra city för att möjliggöra en ny stadsdel för bostäder, kontor och handel. Att bygga Klarastaden är något Centerpartiet drivit i flera år.

Slutligen är Centerpartiet kritiskt till hur kontoren väljer att redovisa uppdraget att komma med förslag på principer för samfinansiering av offentliga platser. I ärendet konstateras att det inte går att utforma sådana principer utan att det behöver avgöras från fall till fall. Dessutom konstateras att huvudprincipen är att om staden inte har medel att genomföra en åtgärd ska den normalt sett inte genomföras. Centerpartiet vill mer och vet att det går att göra mer.

Michaela Hollis (KD) instämmer i förslag från vice ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M).

§ 24

Planbeställning för tillfällig spårvagnsdepå inom fastigheterna Skeppsholmsviken 9 och Djurgården 1:15 på Östermalm

Dnr E2017-01221

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets

förslag:

- 1 Exploateringsnämnden begär att stadsbyggnadsnämnden upprättar tillägg till detaljplan.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 25 april 2017.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Jan Valeskog (S) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Vid protokollet

Lena Mittal